

POSTANOWIENIE

Dnia 29 października 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Roman Trzaskowski

w sprawie z powództwa K. Z. i J. G.
przeciwko Miastu W.
o zobowiązanie do złożenia oświadczenia woli i ustalenie,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 29 października 2019 r.,
na skutek skargi kasacyjnej powodów
od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 12 grudnia 2018 r., sygn. akt V ACa (...),

**odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania i
zasądza od każdego z powodów na rzecz pozwanego kwotę 240
(dwieście czterdzieści) zł z tytułu zwrotu kosztów
postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 12 grudnia 2018 r. Sąd Apelacyjny w (...) oddalił apelację powodów K. Z. i J. G. od wyroku Sądu Okręgowego w W. oddalającego ich powództwo przeciwko miastu W. o zobowiązanie do złożenia oświadczenia woli oraz ustalenie.

W skardze kasacyjnej, w uzasadnieniu wniosku o jej przyjęcie do rozpoznania, powodowie wskazali przyczyny kasacyjne określone w art. 398⁹ § 1 pkt 1, 2, 3 i 4 k.p.c.

Ich zdaniem, „w aspekcie materialnoprawnym” w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne „w zakresie prawno-ustrojowej pozycji Dzielnic W. jako szczególnych jednostek pomocniczych”, jak również „zachodzi konieczność precedensowej, pierwszej w historii warszawskiego samorządu, wykładni przez Sąd Najwyższy budzących poważne wątpliwości praktyczne i generujących spory kompetencyjne, przepisów ustawy o samorządzie gminnym, ustawy o ustroju W. oraz aktów prawa miejscowego (Statut W., Statut Dzielnicy (...), uchwała w sprawie przekazania dzielnicom W. do wykonania niektórych zadań i kompetencji W.) i ich wzajemnych relacji”. W ocenie skarżących, orzeczenie Sądu Najwyższego może pozwolić sprecyzować niejasne i niejednokrotnie nachodzące na siebie zakresy zadań poszczególnych podmiotów działających w ramach osobowości prawnej W. oraz rozstrzygnąć o obligatoryjności lub też dowolności udzielania przez Prezydenta W. pełnomocnictw (zgodnie z art. 95, 96, 98 k.c.) uprawniających do składania w imieniu W. oświadczeń woli w zakresie spraw o zasięgu dzielnicowym przez poszczególnych członków Zarządów Dzielnic, wybieranych w odrębnej demokratycznej procedurze, opartej pośrednio o wybory powszechne. Istotne jest nakreślenie w tym orzeczeniu minimalnego standardu traktowania i poszanowania ustrojowej samodzielności Dzielnic W. w obowiązującym stanie prawnym, jak również rozstrzygnięcie, że demokratyczny wybór konkretnych osób przez Radę Dzielnicy na funkcje Burmistrza/Zastępcy Burmistrza nie może być uznaniowo niweczony według politycznego interesu każdego Prezydenta W. poprzez nieudzielanie pełnomocnictw i faktyczne powierzanie zadań innym, zupełnie dowolnym osobom trzecim.

Powodowie powołali się też na oczywistą zasadność skargi kasacyjnej „w aspekcie podniesionych zarzutów procesowych”.

Wyrazili też stanowisko, że w sprawie zachodzi nieważność postępowania, stosownie bowiem do art. 379 pkt 5 k.p.c., ze względu na nierozpoznanie istoty sprawy przy jednoczesnym oddaleniu wszelkich wniosków dowodowych przez Sąd

pierwszej instancji, a następnie wydanie przez Sąd odwoławczy orzeczenia merytorycznego, doszło do naruszenia konstytucyjnej zasady dwuinstancyjności, pozbawiono stronę powodową możliwości obrony swych praw, w szczególności poprzez uniemożliwienie podjęcia w środku odwoławczym polemiki z ustaleniami faktycznymi (których nie było) oraz stanowiskiem merytorycznym Sądu pierwszej instancji.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Z art. 398¹ § 1 k.p.c. wynika, że skarga kasacyjna przysługuje co do zasady od prawomocnych orzeczeń sądów drugiej instancji, a więc orzeczeń wieńczących dwuinstancyjne postępowanie sądowe, w którym sądy obu instancji dysponują pełną kognicją w zakresie faktów i dowodów. Jednakże zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania tylko wtedy, gdy w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. W zamyśle ustawodawcy skarga kasacyjna stanowi zatem nadzwyczajny środek zaskarżenia, którego rozpoznanie przez Sąd Najwyższy musi być uzasadnione względami o szczególnej doniosłości, wykraczającymi poza indywidualny interes skarżącego, a mającymi swoje źródło w interesie publicznym, w szczególności przez zapewnienie jednolitej wykładni i stosowania prawa.

Zgodnie z utrwalonym stanowiskiem Sądu Najwyższego, skarżący, który jako uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wskazał przyczynę określoną w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., powinien odpowiednio sformułować zagadnienie prawne, wskazać przepisy prawa, na których tle zagadnienie się wyłoniło oraz przedstawić argumentację jurydyczną uzasadniającą możliwość rozbieżnych ocen prawnych oraz świadczącą o istotności tego zagadnienia (zob. np. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002, Nr 1, poz. 11; z dnia 2 grudnia 2014 r., II CSK 376/14, nie publ.; z dnia 9 kwietnia 2015 r., V CSK 547/14, nie publ.). Zagadnienie jest istotne, jeżeli jego rozstrzygnięcie ma znaczenie dla ukierunkowania praktyki

sądowej i rozstrzygnięcia sprawy, w której zagadnienie powstało (zob. np. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 18 września 2012 r., II CSK 180/12, nie publ. oraz z dnia 2 grudnia 2014 r., II CSK 376/14, nie publ.), wywołuje poważne wątpliwości, a zarazem nie było dotychczas rozstrzygnięte w judykaturze albo dotychczasowe orzecznictwo wymaga zmiany (zob. np. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 24 sierpnia 2016 r., II CSK 94/16, nie publ.).

Z kolei powołanie się na przyczynę kasacyjną przewidzianą w art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. wymaga wykazania przez stronę skarżącą, że chodzi o wykładnię przepisów prawa, których treść i znaczenie nie zostały dostatecznie wyjaśnione w dotychczasowym orzecznictwie lub, że istnieje potrzeba zmiany ich dotychczasowej wykładni, podania, w drodze stosownego jurydycznego wyводу, na czym owe wątpliwości polegają, a także że mają one poważny oraz rzeczywisty charakter i ich rozstrzygnięcie wiąże się z rozpatrywaną sprawą i jest istotne z punktu widzenia wyniku postępowania oraz publicznoprawnych funkcji skargi kasacyjnej. Jeżeli podstawą wniosku w tym zakresie jest twierdzenie o występujących w orzecznictwie sądowym rozbieżnościach wynikających z dokonywania przez sądy różnej wykładni przepisu, konieczne jest wskazanie rozbieżnych orzeczeń, dokonanie ich analizy i wykazanie, że rozbieżność wynika z różnej wykładni przepisu (por. m. in. postanowienia z dnia 15 października 2002 r., II CZ 102/02, nie publ., z dnia 28 marca 2007 r., II CSK 84/07, nie publ., z dnia 8 lipca 2008 r. I CSK 111/08, nie publ., z dnia 20 listopada 2015 r., III CSK 269/15, niepubl., z dnia 20 maja 2016 r., V CSK 692/15, niepubl., z dnia 3 sierpnia 2017 r., IV CSK 85/17, nie publ., z dnia 7 grudnia 2017 r., I CSK 499/17, nie publ., z dnia 26 kwietnia 2018 r., IV CSK 571/17, nie publ.).

Uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie czyni zadość wskazanym wymaganiom. Jest tak już dlatego, że poprzestaje w istocie na ogólnych uwagach, jedynie szczątkowo przedstawia przepisy prawa, na tle których ujawniło się dostrzeżone przez skarżących zagadnienie prawne lub wątpliwości interpretacyjne (wskazane we wniosku przepisy art. 95, 96 i 98 k.c. nie stanowią podstaw wniesionej skargi kasacyjnej), i nie zawiera pogłębionej argumentacji jurydycznej, wskazującej racje przemawiające za wchodzącymi w rachubę rozwiązaniami.

Przede wszystkim jednak uzasadnienie to nie jest wystarczające dla stwierdzenia, że wyjaśnienie przez Sąd Najwyższy wskazanych wątpliwości jest istotne dla rozstrzygnięcia sprawy. Rzecz bowiem w tym, że niezależnie od stwierdzenia Sądu Apelacyjnego, że „to do wyłącznej decyzji Prezydenta W. należy któremu z pięciu członków Zarządu Dzielnicy (...) udzielić pełnomocnictw, o jakich mowa w § 51 statutu Dzielnicy (...) W.”, Sąd ten zakwestionował też aktualność roszczenia głównego i interes prawny powodów w odniesieniu do żądań ewentualnych. Zauważył, że powodowie domagali się zobowiązania pozwanego do złożenia oświadczenia o udzieleniu im pełnomocnictw do wykonywania określonych w treści pełnomocnictwa spraw o zasięgu dzielnicowym, przy czym w treści pełnomocnictwa zawarto zapis, iż pełnomocnictwo jest udzielane na czas pełnienia funkcji członków Zarządu Dzielnicy (...) W. i obowiązuje od dnia podpisania. W związku z tym zwrócił uwagę, że powód – K. Z. nie pełni już obecnie żadnej funkcji w Zarządzie Dzielnicy (...), nie ma zatem żadnych podstaw, by nadal domagał się udzielenia mu pełnomocnictwa. Z kolei drugi z powodów J. G. jest wprowadzie wciąż (po wyborach samorządowych) jednym z pięciu członków Zarządu Dzielnicy (...), jednakże nie wykazał on ani nawet nie twierdził, że również obecny Prezydent W., odmówił mu udzielenia pełnomocnictwa. W tej sytuacji nie można stwierdzić, że rozstrzygnięcie przedstawianych w skardze kasacyjnej wątpliwości jest istotne dla oceny zasadności żądania złożenia oświadczenia woli.

Powodowie nie wykazali też, by było ono kluczowe dla orzeczenia o żądaniach ewentualnych. O rozstrzygnięciu obu Sądów w tym zakresie decydowało stwierdzenie, że powodowie nie mają interesu prawnego w żądaniu ustalenia, że po stronie pozwanego istnieje obowiązek udzielenia członkom Zarządu Dzielnicy (...) W. pełnomocnictw o treści określonej w pozwie - ewentualnie pełnomocnictw do składania oświadczeń woli w zakresie zadań i kompetencji przekazywanych dzielnicom W. do wykonywania - na okres pełnienia funkcji odpowiednio Burmistrza oraz Zastępców Burmistrza Dzielnicy (...) W. oraz ustalenia, że niedopuszczalnym jest udzielanie przez pozwanego pełnomocnictw o treści określonej w pozwie (ewentualnie pełnomocnictw do składania oświadczeń woli w zakresie zadań i kompetencji przekazywanych dzielnicom W. do wykonywania) osobom spoza grona członków Zarządu Dzielnicy (...) W.

Rozważając argument powodów, że pozwoli to ustalić nieprawidłowość i bezprawność praktyki pozwanego co do przedmiotowych czynności, Sąd Okręgowy zauważył, iż nie jest to interes prawny w rozumieniu art. 189 k.p.c., kwestia ta bowiem została uregulowana w przepisach ustawy o samorządzie gminnym oraz w zapisach statutu Dzielnicy (...), a zgodnie z orzecznictwem Sądu Najwyższego roszczenie przewidziane w art. 189 k.p.c. nie służy ustaleniu przez sąd treści normy prawnej przez dokonanie wiążącej wykładni przepisu określającego prawa i obowiązki stron. Z kolei Sąd Apelacyjny wskazał, że potrzeba prawna uzyskania przez powodów wyroku o żądanej przez nich treści jest tylko hipotetyczna, a przekonanie, iż będzie to oddziaływać na ich strefę prawną, ma charakter jedynie subiektywny. Podkreślił, że argumentacja K. Z., iż posiada interes prawny ze względu na zawisłą przed Sądem Okręgowym w Warszawie sprawę z jego powództwa przeciwko pozwanemu o ochronę dóbr osobistych, jest bezzasadna, gdyż ocena zachowania pozwanego reprezentowanego przez ówczesnego Prezydenta W., polegającego na odmowie udzielenia mu pełnomocnictwa, należy do Sądu rozpoznającego sprawę o ochronę dóbr osobistych w ramach badania przesłanki bezprawności wynikającej z art. 24 k.c.

W odniesieniu do argumentacji dotyczącej kwestii interesu prawnego powodowie nie sformułowali żadnych istotnych zagadnień prawnych ani nie wskazali na potrzebę wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów.

Nie wykazali też, że w sprawie zaszła nieważność postępowania przed Sądem Apelacyjnym ze względu na pozbawienie ich możliwości obrony swych praw. Nieważności tej nie dowodzi w szczególności nieskorzystanie przez ten Sąd z przewidzianej w art. 386 § 4 k.p.c. kompetencji do uchylenia wyroku Sądu Okręgowego ze względu na nierozpoznanie istoty sprawy. Przede wszystkim z uzasadnienia zaskarżonego orzeczenia nie wynika, aby Sąd Apelacyjny uznał za zasadny zarzut apelacyjny nierozpoznania istoty sprawy. Nawet jednak przy przyjęciu założenia, że istota sprawy nie została rozpoznana przez Sąd pierwszej instancji, i że ciężar uchybienia polegającego na wydaniu orzeczenia bez rozpoznania istoty sprawy z reguły uzasadnia uchylenie orzeczenia sądu

pierwszej instancji i przekazanie mu sprawy do ponownego rozpoznania - m.in. ze względu na konieczność respektowania uprawnień stron wynikających z zasady dwuinstancyjności postępowania sądowego (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 marca 2016 r., III CSK 172/15, nie publ. i postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 12 października 2016 r., II CZ 99/16, nie publ., z dnia 7 marca 2017 r., II CZ 1/17, nie publ., z dnia 30 maja 2017 r., IV CZ 11/17, nie publ. i z dnia 6 grudnia 2017 r., I CZ 104/17, nie publ. oraz tam przywoływane orzecznictwo) - *in casu* nie można mówić o oczywistym naruszeniu art. 386 § 4 k.p.c. albo stwierdzeniu podstawy nieważności postępowania. Sąd Apelacyjny wyjaśnił, że w rozpatrywanej sprawie nie zachodzi potrzeba uzupełnienia postępowania dowodowego, a ocena zgłoszonych roszczeń wymaga jedynie prostej subsumpcji ustalonego stanu faktycznego do norm prawa materialnego. Nie można również uznać, że powodowie byli pozbawieni możliwości obrony nawet przy założeniu, iż stanowisko Sądu pierwszej instancji co do charakteru dochodzonych roszczeń było błędne. Kwestia istnienia po stronie pozwanego obowiązku udzielenia pełnomocnictwa była od początku sporna między stronami, które mogły rozwijać swą argumentację bez przeszkód. Od chwili wystąpienia z żądaniami ewentualnymi powodowie mogli też (i powinni) sformułować stosowne twierdzenia i przedstawić argumentację co do istnienia ich interesu prawnego oraz przytoczyć stosowne dowody. Sąd Apelacyjny wyjaśnił też - w skardze kasacyjnej nie sformułowano zarzutów godzących w tę ocenę - że oddalone przez Sąd Okręgowy wnioski dowodowe nie dotyczyły okoliczności istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy, gdyż zmierzały do wykazania, iż „w zaistniałej sytuacji wygenerowanej działaniami W., nieudzielenie pełnomocnictw do wykonywania spraw o zasięgu dzielnicowym całkowicie uniemożliwiło wywiązywanie się przez powodów z jakichkolwiek obowiązków i zadań nałożonych na powodów przez przepisy prawa”. Tymczasem skutki nieudzielenia pełnomocnictw nie były w ogóle sporne między stronami. Z kolei złożony w postępowaniu apelacyjnym wniosek o dopuszczenie dowodów z uchwały z 28 listopada 2018 r. w sprawie powołania J. G. w kadencji 2018-2023 na funkcję Zastępcy Burmistrza na okoliczność posiadania z racji zajmowanego stanowiska interesu prawnego co do dochodzonych roszczeń został przez Sąd drugiej instancji uwzględniony, natomiast wniosek o dopuszczenie dowodu z

postanowienia Sądu Okręgowego w przedmiocie zawieszenia postępowania w zakresie roszczeń K. Z. przeciwko pozwanemu o ochronę dóbr osobistych (na okoliczność wykazania interesu prawnego w ustaleniu obowiązku udzielenia pełnomocnictw powodowi jako Burmistrzowi dzielnicy w kadencji 2014-2018 r.) - oddalony jako spóźniony, czego powodowie w skardze kasacyjnej nie kwestionują. W tej sytuacji twierdzenie powodów, że oddalenie powództwa przez Sąd pierwszej instancji ze względu na tezę o braku cywilnoprawnego charakteru roszczeń powodów, oraz nieuchylenie tego wyroku przez Sąd Apelacyjny pozbawiło ich możliwości obrony swych praw, w szczególności poprzez uniemożliwienie podjęcia w środку odwoławczym polemiki z ustaleniami faktycznymi (których nie było) oraz stanowiskiem merytorycznym Sądu pierwszej instancji, jest zbyt daleko idące.

Skarżący nie wykazali też, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c., a więc zachodzi niewątpliwa, widoczna na pierwszy rzut oka, tj. bez konieczności głębszej analizy, sprzeczność orzeczenia z przepisami prawa nie podlegającymi różnej wykładni (zob. np. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 24 sierpnia 2016 r., II CSK 94/16, nie publ.) oraz że w wyniku takiego naruszenia prawa zapadło w drugiej instancji orzeczenie oczywiście wadliwe (zob. np. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 13 kwietnia 2016 r., V CSK 622/15, nie publ.; z dnia 2 czerwca 2016 r., III CSK 113/16, nie publ.; z dnia 27 października 2016 r., III CSK 217/16, nie publ.).

W kontekście sformułowanego przez nich zarzutu naruszenia przepisów postępowania należy przypomnieć, że zgodnie z jednolitym stanowiskiem Sądu Najwyższego, wymaganie określone w art. 398⁴ § 1 pkt 2 k.p.c. nie jest tożsame z określonym w art. 398⁴ § 2 k.p.c., co oznacza, że skarżący powinien odrębnie przytoczyć podstawy kasacyjne i ich uzasadnienie i odrębnie uzasadnić wnioski o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, nawet jeżeli argumentacja prawna może się w pewnym zakresie pokrywać (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 22 marca 2001 r., V CZ 131/00, OSNC 2001, nr 10, poz. 156, z dnia 5 czerwca 2001 r. IV CZ 45/01, OSNC 2001, nr 10, poz. 157, z dnia 10 stycznia 2003 r. VCZ 189/02, nie publ., z dnia 13 lipca 2007 r. III CSK 180/07, nie publ., z dnia 5 kwietnia 2017 r., II CSK 688/16, niepubl., z dnia 11 kwietnia 2018 r., V CSK 547/17, nie publ., z dnia 26 kwietnia 2018 r., IV CSK 567/17, nie publ.).

W tej sytuacji uzasadnienie oczywistej zasadności skargi nie może poprzestawać na powołaniu naruszeń prawa materialnego wskazanych w podstawach kasacyjnych.

W oderwaniu od podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienia, uzasadnienie wniosku o przyjęcie do rozpoznania wniesionej przez pozwanego skargi kasacyjnej jest oczywiście niewystarczające, nie wskazuje bowiem ani naruszonych przepisów prawa ani oczywistości naruszenia.

Niezależnie od tego, należy zauważyć, że o oczywistej zasadności skargi w żaden sposób nie świadczy żaden z zarzutów powołanych w postawach kasacyjnych. Wskazują na to częściowo już przywołane dotychczas argumenty. Ponadto należy zauważyć, że odniesienie się w uzasadnieniu do rozszerzonego powództwa na podstawie art. 189 k.p.c. w zakresie ustalenia niedopuszczalności udzielania tożsamych treściowo pełnomocnictw osobom trzecim, w czym J. G. ma mieć oczywisty interes prawny, nie tyle dotyczyłoby ustalenia istnienia (nieistnienia) prawa lub stosunku prawnego, ile niedopuszczalnej, abstrakcyjnej wykładni norm prawnych. Bynajmniej nieoczywiste jest także to, że zagrożenie udzielania takich pełnomocnictw osobom trzecim jest nadal aktualne, mimo niewykazania odmowy udzielenia pełnomocnictwa członkom Zarządu Dzielnicy (...) przez obecnego Prezydenta W. Wbrew zapatrywaniu skarżących o istnieniu oczywistego interesu prawnego powodów w uwzględnieniu żądań ewentualnych nie świadczy też zawieszenie postępowania w sprawie o naruszenie ich dóbr osobistych, skoro - na co wskazywał też Sąd Apelacyjny - kwestia ta może być oceniona także w tamtym postępowaniu.

Z tych względów, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. oraz - co do kosztów - art. 98 § 1 i 3 w związku z art. 99, 391 § 1 i art. 398²¹ k.p.c., Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji.

jw